

სოციალური მედია და ყალიბი ინფორმაციის გავრცელების გამოწვევა

როგორ შეცვალა სოციალურმა მედიამ ინფორმაციის გავრცელება?

სოციალური მედია ახალი ამბებისა და ინფორმაციის მიღების ალტერნატიულ გზას გვთავაზობს. სოციალური მედიის გაჩენამდე ყველას არ ჰქონდა ინფორმაციის წყაროებზე პირდაპირი წვდომა. საზოგადოებისთვის ინფორმაციის შერჩევას და მის საინფორმაციო ღირებულებას, პროფესიული კრიტიკური შეფასების საფუძველზე, ადრე თავად საინფორმაციო საშუალება განსაზღვრავდა, რომელიც ინფორმაციის „მცველი“ იყო. დღეს ინტერნეტი ყველა მოქალაქეს აძლევს შესაძლებლობას, თავად იზოვოს ინფორმაცია და გამოაქვეყნოს ის. ინფორმაციის გავრცელებაზე კონტროლი შეიცვალა.

სოციალურმა მედიამ მნიშვნელოვნად დააჩქარა ინფორმაციის მოძრაობის ციკლი, რადგან ნებისმიერ ადამიანს დროში შეზღუდვის გარეშე შეუძლია სწრაფად გაავრცელოს როგორც ფაქტები, ასევე ჭორები და ტყუილი ნებისმიერ საკითხზე.

რა უნდა იცოდეს მომხმარებელმა, როდესაც სოციალურ მედიას ინფორმაციის წყაროდ იყენებს?

სოციალურმა მედიამ ინფორმაციის გავრცელების და დღის წესრიგის განსაზღვრის დინამიკა შეცვალა. ის ინფორმაციის ახალ წყაროებს, ახალ პერსპექტივებს ხდის ხელმისაწვდომს და საკითხთა ფართო სპექტრს გვთავაზობს. თუმცა, სოციალურ მედიაში ხშირად ფაქტები ნახევარ სიმართლესთან ან ტყუილებთან არის აღრეული, რაც ბუნდოვანებას და სპეკულაციის საფუძველს ქმნის. ჭორები და კონსპირაციის თეორიები შიშის დათესვას უწყობს ხელს და სოციალურ მედიაში ადვილად ვრცელდება. სათანადოდ გადამოწმების გარეშე ინფორმაციის გაზიარებით მომხმარებელი ხელს უწყობს ჭორების, ნახევრად სიმართლისა და ტყუილის მხარდ გავრცელებას. თავის მხრივ, ეს ადვილებს აგრესიულ ატმოსფეროს, შიშებს და უკმაყოფილებას. როგორც წესი, სოციალურ მედიას არა აქვს პროფესიული რედაქტირებისა და გადამოწმების ფუნქცია, რის გამოც პროპაგანდა და ყალბი ინფორმაცია საზოგადოებრივ აზრზე გავლენას ახდენს. ამიტომაც მნიშვნელოვანია, სოციალური მედიის მომხმარებელმა მასალის გაზიარებამდე ინფორმაციის ხარისხი და სანდოობა გადამოწმოს, რათა უნებლიეთ ყალბი ფაქტების, ჭორებისა და პროპაგანდის გამავრცელებლად არ იქცეს.

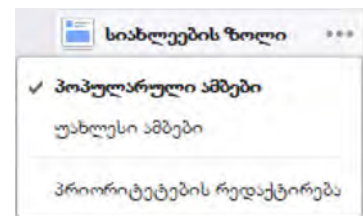
რა არის საინფორმაციო ბუშტი?

სოციალური მედია ჩვენ იმ ინფორმაციას გვაწვდის, რომელიც ჩვენს მსოფლმხედველობას, ინტერესებსა და მოსაზრებებს პასუხობს. ჩვენ გვახასიათებს იმ ადამიანებთან აფილაცია, რომლებიც ჩვენს

პოზიციებს იზიარებენ. სწორედ ამიტომ სოციალურ მედიაში ციფრული ქსელები რეალურ ცხოვრებაში ჩვენი მეგობრებისა და კავშირების არჩევანს ასახავენ. ინფორმაცია, რომელსაც ჩვენ სოციალური მედიით ვიღებთ, ჩვენი ინტერესებისა და პოზიციების მიხედვით იფილტრება. ამგვარად, ჩვენ ვენდობით ამ ქსელებს და მის მიერ მოწოდებულ ინფორმაციას ისე, რომ ხშირად განსხვავებულ მოსაზრებებს ვერ ვხედავთ. ამას საინფორმაციო ბუშტი ეწოდება. ამ საინფორმაციო ბუშტში თავს კარგად ინფორმირებულიებად ვგრძნობთ, თუმცა რეალურად, მხოლოდ შერჩევით, რადგან მხოლოდ ჩვენს რწმენებთან დაკავშირებულ ინფორმაციას ვიღებთ. ჩვენი მოსაზრებების მხარდამჭერი ინფორმაციის მოწონება, გაზიარება, ასევე განსხვავებული მოსაზრებების მქონე ადამიანებთან გამოწერის გაუქმება, დახურულ სივრცეს ქმნის, რომელიც მოსაზრებების პოლარიზებას ახდენს. ეს კი დეზინფორმაციისა და მიკერძოების მიმართ მოწყვლადს გვხდის. საინფორმაციო ბუშტში ყოფნით უფრო ადვილად ვიჭერებთ გადაუმოწმებელ ჭორებსა და სიახლეებს. ხანდახან კი ისე ვაზიარებთ სიახლეებს, რომ მას სრულად არც კი ვკითხულობთ, რადგანაც გვჯერა, რომ ის ადამიანი ან ვებ-გვერდი, რომელმაც ეს სიახლე გააზიარა, სანდოა.

როგორ განსაზღვრავენ ალგორითმები, თუ რას ვნახულობთ სოციალურ მედიაში?

Facebook-ის ინჟინრები, მონაცემთა მეცნიერები და სოციალური მკვლევარები სპეციალურ ალგორითმებს ქმნიან, რომლებიც ჩვენ იმ პოსტებს გვთავაზობს, რომელთაც დიდი ალბათობით მოვიწონებთ/ვაზიარებთ. შედეგად, ეს ალგორითმები ალტერნატიულ ინფორმაციას არ გვაწვდის, რაც ჩვენ ინფორმაციულ ბუშტში გვამყოფებს. ინფორმაციული ბუშტიდან გამოსვლის ერთ-ერთი გზაა, რომ შევცვალოთ სიახლეების ზოლის პარამეტრები და „პოპულარული ამბები“-ს ნაცვლად მოვნიშნოთ „უახლესი ამბები“.

რა არის ყალბი ინფორმაცია?

ყალბი ინფორმაცია, შეიძლება გამოიყურებოდეს, როგორც რეალური ინფორმაცია, მაგრამ ის ტყუილის ელემენტებს შეიძლება მოიცავდეს. რეალური ახალი ამბისგან განსხვავებით, რომელიც ცდილობს ფაქტები რამდენადაც შესაძლებელია ობიექტურად და სიზუსტით გადმოსცეს, ყალბი ინფორმაცია განხრავს ახდენს ფაქტების აღრევას მცდარ ინფორმაციასთან ან სრულად ტყუილს ეფუძნება. გამოყოფენ 3 ტიპის ყალბ ინფორმაციას:

1. სერიოზული ფაბრიკაცია;
2. დიდი მასშტაბის ტყუილები;
3. იუმორისტული სიყალბე.

სერიოზულ ფაბრიკაციას შეიძლება შევხვდეთ როგორც ტრადიციულ მედიაში, განსაკუთრებით ტაბლოიდურში, ასევე სოციალურ ქსელებშიც. დიდი მასშტაბის ტყუილები განზრახ ფაბრიკაციისა და ფალსიფიკაციის კიდევ ერთი ნაირსახეობაა, რომელიც სოციალური მედიის რამდენიმე წყაროთი შეიძლება გავრცელდეს და ტრადიციულმა მედიამაც შესაძლოა აიტაცოს. იუმორისტული გამოგონილი ამბები ბოროტი ფაბრიკაციისგან უნდა გაიმიჯნოს. თუ აუდიტორია ინფორმირებულია იმის შესახებ, რომ მასალა იუმორისტულია, ის მას რეალურ ინფორმაციად არ აღიქვამს. მაგრამ როდესაც იუმორისტული გამოგონილი ამბების სხვა პლატფორმებზე გაზიარება კონტენტის გარეშე ხდება და არ არის მითითებული მასალის გასართობი ხასიათი, მომხმარებელს უჭირს მისი როგორც სატირად ან პაროდიად აღქმა.

როგორ უწყობს ხელს სოციალური მედია ყალბი სიახლეების გავრცელებას?

თუ ინფორმაციას სოციალური მედიის მეშვეობით იღებთ, მაშინ ხშირად შეხვდებით ჭორებს, გამოგონილ ამბებს, შეთქმულების თეორიების და შეცდომაში შემყვან სიახლეებს. სოციალურ მედიაში დეზინფორმაცია, რეალურ და სანდო ინფორმაციასთან შედარებით, ვირუსულად ვრცელდება, რადგანაც ის ადამიანების შიშებზე და ემოციებზე თამაშობს. ამასთან, სოციალური მედია საშუალებას გვაძლევს შევქმნათ და გავაზიაროთ ნებისმიერი ინფორმაცია და სწორედ ეს ქმნის რეალურ გამოწვევას. სოციალური მედიის მომხმარებლები თავად არიან ყალბი ინფორმაციის გავრცელებაზე პასუხისმგებელი. ყალბი ინფორმაციის გაზიარებით ან არგამიარებით, სოციალური მედიის მილიონობით მომხმარებელი თავად განსაზღვრავს, თუ რა ეფექტი ექნება ყალბ ინფორმაციას საზოგადოებრივ აზრზე.

ვინ დგას ყალბი სიახლეების უკან და ვინ არიან სოციალური ტროლები?

სოციალურ მედიაში განსხვავებული ტიპის ყალბი სიახლეები ვრცელდება, შესაბამისად მათი მიზნებიც განსხვავებულია. ერთი მხრივ, ვხვდებით ისეთ ვებ-გვერდებს, რომელთა შემოსავალი ვებ-გვერდზე განთავსებული ინფორმაციის ნახვების რაოდენობაზეა დამოკიდებული. მეორე მხრივ კი არსებობენ „ჰიპერ პარტიზანული“ პლატფორმები, რომლებიც ჭორებსა და შეთქმულების თეორიებს გამიზნულად, საზოგადოებრივ აზრზე გავლენის მოხდენის მიზნით ავრცელებენ. ამ ტიპის პლატფორმები ფაქტებს ამახინჯებენ და პოლიტიკური ოპონენტების, უმცირესობების ან განსხვავებული აზრის მქონე ჯგუფების წინააღმდეგ იყენებენ. ზოგიერთი ანალიტიკოსი ამტკიცებს, რომ სოციალური მედიაში ყალბი სიახლეებისა და ციფრული დეზინფორმაციის ინდუსტრიაც კი არსებობს, რაც სოციალურ ტროლებს ეფუძნება. ტროლები სოციალური მედიის ყალბი პროფილებია, რომლებიც რეალური პიროვნების ანგარიშებს ჰგავს. სინამდვილეში კი ამ ყალბ ანგარიშებს კომპიუტერული პროგრამა მართავს და სხვადასხვა ადგილას ათასობით კომენტარს ტოვებს. საზოგადოებაში კი ჩნდება განცდა, თითქოს კონკრეტულ მოსაზრებას ადამიანთა დიდი რაოდენობა უჭერ მხარს.

როგორ შოულობენ ადამიანები ყალბი სიახლეებით ფულს?

ტრადიციული მედია შემოსავალს რეკლამების მეშვეობით იღებს. რეკლამის ფასი ამ მედიების რეიტინგებზეა დამოკიდებული. ონლაინ მედიის შემთხვევაში, თანხა დაკლიკვის რაოდენობის მიხედვით ითვლება. ეს თანხა ციფრული თაღლითების მთავარი შემოსავალია. თაღლითები მომხმარებლების ემოციებზე თამაშით საშიშ ან გულდასაწყვეტ ინფორმაციას, მნახველთა რაოდენობის გაზრდის მიზნით, აზვიადებენ.

რა გავლენა აქვს ყალბ ინფორმაციას ადამიანებზე?

ყალბ ინფორმაციას, რომელიც საზოგადოებრივ აზრზე გავლენის მოხდენის მიზნით არის შექმნილი, დიდი ძალა და გავლენა აქვს. ის ადამიანის ემოციებით თამაშობს. ყალბი ინფორმაცია იქმნება გარკვეული ჯგუფების, ქვეყნების ან სპეციფიური ინსტიტუტების წინააღმდეგ. ყალბი ინფორმაცია ხშირად არსებულ წყენებს აღვივებს. მას შემდეგაც კი, როცა მისი მხილება და განმარტება ხდება, ის ადამიანის რწმენებსა და დამოკიდებულებებზე ქვეცნობიერად აგრძელებს გავლენის მოხდენას.

რატომ უნდა ვიზრუნოთ იმაზე, თუ რას ვაზიარებთ?

ყალბ ინფორმაციასთან ბრძოლაში ყველამ შეიძლება თავისი წვლილი შეიტანოს. ყველას აქვს პასუხისმგებლობა არ შეიყვანოს შეცდომაში სხვები. ზიანის მინიმალიზება მხოლოდ მაშინ არის შესაძლებელი, თუ ყველა მიაქცევს ყურადღებას რა სახის ინფორმაციას აზიარებს და გადაამოწმებს ფაქტებსა და წყაროებს.

წყარო: დორიე ველე აკადემია (DWA)